

Пісьменнік, мецэнат, грамадзянін

...Гісторык, прадпрымальнік, грамадскі дзеяч, лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За духоўнае адраджэнне» (2013) — усё гэта адзін чалавек, Анатоль Васільевіч Статкевіч-Чабагану. На мінулай ММКВК была шырока прэзентаваная чатырохтомная серыя яго гісторыка-дакументальных кніг «Я — сын Ваш», адзначаная дыпломам I ступені Нацыянальнага конкурсу «Мастацтва кнігі» ў намінацыі «Духоўнасць».

Фота Кастуся Дробова

Цікава, што заслужаны і прызнаны пісьменнік-гісторык не атрымаў спецыяльнай адукацыі. Праўда, вучыўся шмат. Скончыў Ленінградскі інстытут дакладнай механікі і оптыкі, Вышэйшую школу кіравання пры АПК СССР, Школу эканомікі і англійскай мовы (Вялікабрытанія). Ствараючы фундаментальную кнігу «Я — сын Ваш», прасочваючы свой радавод ад 1320 г. і натуральна закранаючы гісторыі іншых шляхецкіх родаў (больш як сарака), кансультаваўся з прафесійнымі гісторыкамі, архівамі, даследчыкамі генеалогіі і г. д. Актыўна супрацоўнічае з Беларускай праваслаўнай царквой, дапамагае аднаўляць храмы.

Дзейнасць Анатоля Статкевіча-Чабагану нагадвае справы слаўных дзеячаў мінуўшчыны, якія таксама не абмяжоўваліся кампетэнцыяй у адной галіне. Гутарка з універсальнай асобай і мецэнатам нашых дзён — выдатны ўрок цікавасці да свету і людзей.

— **Анатоль Васільевіч, хто ваша чытацкая аўдыторыя?**

— Гэта людзі, якія цікавяцца нашай гісторыяй і культурай, а таксама, спецыялісты, вучоныя-гісторыкі. Цікавіць яна і настаўнікаў, а праз іх — дзяцей.

Дарэчы, у выдавецтве «Беларуская энцыклапедыя імя П. Броўкі» выходзіць кніга «Лёс роду, лёс Радзімы», рэкамендаваная для старэйшага школьнага ўзросту.

— **Калі вы пачалі займацца даследчыцкай дзейнасцю?**

— У 1989 годзе, калі прыйшлі паперы аб рэабілітацыі рэпрэсіраваных у 1930 г. сваякоў, я пачаў працу ў архівах КДБ, каб дазнацца як мага больш пра іх лёс. Праз гэты пошук зацікавіўся і лёсамі іншых людзей. Таму падумаў, што вынікі ўрэшце будуць карыснымі не толькі для мяне і для маёй сям'і.

— **Напэўна, тады і ўзнікла мэта паказаць гісторыю Айчыны праз гісторыю ўласнага роду?**

— Так, мэта выспела паступова. Па-першае, я зразумеў, што Айчына для чалавека — не проста яго краіна, але эпоха, у якую ён жыве. Па-другое, лічу, што гісторыя павінна захоўвацца менавіта праз чалавека, яго памяць пра продкаў. Для гісторыі значныя кожны лёс, асабліва лёс «маленькага чалавека». Пра вялікіх і знакамітых пішуць шмат. Але ж гісторыя — сукупнасць лёсаў, і таму — сукупная памяць.

Пасля шматгадовай працы з пісьмовымі крыніцамі —

сведчаннямі, дакументамі — цяпер мяне больш за ўсё цікавяць непасрэдныя, жывыя ўспаміны простых людзей.

— **Гэта наступны этап творчай дзейнасці?**

— Менавіта так.

— **Як прызнанага даследчыка і пісьменніка вас, напэўна запрашаюць на сустрэчы з моладдзю?**

— Часта сустракаюся з маімі землякамі на Любаншчыне і, канечне, са школьнікамі. Яны звычайна пытаюцца: «Як вывучыць свой род, з чаго трэба пачынаць?» Адказваю, што перш за ўсё варта распытаць пра мінулае бабулю, дзеда, паглядзець уважліва сямейныя фота, асабліва выявы часоў вайны... А ўвогуле, трэба ўсведамляць, што кожны мінулы год — ужо гісторыя.

— **У якой ступені вы лічыце спраўджанай вашу місію летапісца?**

— Галоўнае — даць прыклад. Я зацікаўлены ў тым, каб гэты прыклад скарысталася як мага больш людзей, таму фінансую адпаведныя выданні ў заснаванай мною серыі.

Гутарыла Таццяна СТУДЗЕНКА

«Ёсць яшчэ апраўданне...»

НАТАТКІ ВЫДАЎЦА НАПЯРЭДАДНІ ХХІ МІНСКАЙ МІЖНАРОДНАЙ КНІЖНАЙ ВЫСТАЎКІ-КІРМАШУ

Словы гэтыя ўзятыя з новай кнігі Міколы Чарняўскага «На плошчы памяці маёй», якая толькі што выйшла з друку ў серыі «Дзеці вайны». Першынам серыі, заснаванай выдавецтвам «Чатыры чвэрці» яшчэ напярэдадні 65-годдзя Вялікай Перамогі, стала кніга вядомага паэта Ізяслава Катлярова «В днях, к самозабвенью не готовых...». Сімвалічна, што яна пачыналася аўтарскай «Молитвой»:

*«Дай мне себе не солгать!
Если себе не солгу,
Может быть, правду сказать
Людам о людях смогу.»*

І не лгаў, усхвалявана распавядаючы ў верхах пра галоднае ваеннае дзяцінства, бо выжыў тады дзякуючы людскай дабрыні і спагадзе. Распавёў паэт і пра тых, хто крыўдзіў слабога, хто шкадаваў хлебнай скарынкі бяздомнаму, хто жыў «сыто, властно и спокойно».

*«Некрасивою правда была —
в ней спелила подвальная мгла,
ни картошины в ней, ни крупы...
Расползались по стенам клопы.»*

Па сёння баліць яго душа, не адпускаюць цяжкія ўспаміны і хваляванне за будучыню:

*«В начале двадцать первого столетия,
ещё не зная, мир или война, —
стою, смотрю, как звезды светят
и медленно темнеет тишина.»*

Паміж першай і апошняй па часе кнігамі серыі «Дзеці вайны» — чатыры гады. Аўтарамі наступных былі як самі ўдзельнікі Вялікай Айчыннай, так і сучасныя літаратары. Аб'ядноўвала мэта серыі — выкласці на паперы прозаі ці паэзіяй усё, што хвалявала, набалела, пакінуць для нашчадкаў памяць пра ваеннае ліхалецце.

І вось гэтыя кнігі стаяць на паліцы, бы салдаты. Сціплыя, невялікага фармату, але з густам аздоблення рэпрадукцыямі карцін і плакатаў тых гадоў: «В днях, к самозабвенью не готовых...» Ізяслава Катлярова, «Цяжкая дарога» Васіля Гурскага, «Беллі пуэры» Таццяны Дашкевіч і Сяргея Трахімёнкі, «Чорны год» Фелікса Баторына, «Узнікі «Ладемюле»,

или 597 дней неволи» Валянціна Жукава, «Выжыць на дарозе смерці» Зінаіды Дудзюк, «Беражыце шыпшыну» Міколы Маляўкі, «Точка» Алены Падкацік, «На плошчы памяці маёй» Міколы Чарняўскага.

А на падыходзе — «Узаранае поле» Алеся Савіцкага, кніга Уладзіміра Карызны... Яшчэ многа задум. Але не! Гэта той выпадак, калі многа не будзе ніколі. Стваральнікі серыі ў выдавецтве ўпэўнена пацвярджаюць такое меркаванне мэтанакіраванай працай, бо, кажучы словамі Роберта Раждзественскага, «это нужно — не мёртвым! Это надо — живым!».

Звоняць званы — мы ўспамінаем загінуўшых і тых, хто вярнуўся з палёў бітвы і яшчэ сёння з намі... Добра памятаю, як мне самой заўсёды не хапала часу паслухаць бацьку. А яму так хацелася расказаць пра вайну. Быў ён танкістам, пасля ранення сустрэў перамогу ў партызанскім атрадзе імя К. Заслонава. Яму было што распавесці, але ж усе мы спяшаліся па «неадкладных» справах. Цяпер, канечне ж, паслухалі б... На жаль,

спазніліся: бацька памёр у ноч з 8 на 9 мая — мабыць, ад хвалявання, бо заўсёды з нецярпеннем чакаў Дня Перамогі. Дык хай для ўсіх нас гучаць трывожным напамінам словы Міколы Маляўкі з кнігі «Беражыце шыпшыну»:

*«Мы ўсе за лёс Зямлі ў адказе,
Цяпер і потым, кожны міг,
І не павінна быць у часе
Разрыву — сувязь страцім мы...»*

Скажу шчыра, чакалі, што цікавасць чытачоў, а сабліва супрацоўнікаў бібліятэк, будзе такая, што давядзецца перавыдаваць, бо «пробыны» тыраж — зусім маленькі, да 500 асобнікаў. Дык не. Быццам хапіла. А шкада, што выданні яшчэ не звярнулі на сябе патрэбнай увагі, што прайшлі непрыкметна, побач з іншымі, не трапіўшы нават у так званыя спісы сацыяльна значнай літаратуры.

Набліжаецца 70-я гадавіна Вялікай Перамогі, і мы з хваляваннем прыглядаемся, каб не прапусціць нешта значнае, бо, як сцвярджае знакамітае выслоўе, «scripta manent» — напісанае застаецца.

Ліліяна АНЦУХ

Усё далей і далей адыходзіць у гісторыю Вялікая Айчынная вайна. З цягам часу зусім мала застаецца на нашай зямлі ўдзельнікаў і сведак тых трагічных і гераічных падзей. Святая справа — штодзённая ўвага да іх, і ў нашай дзяржаве прыкладаюцца ўсе намаганні, каб ветэраны не адчувалі сябе пакінутымі і забытымі. Вось і новая ўзнагарода нядаўна зацверджана — Ганаровы ордэн «70 гадоў Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне 1941 — 1945 гг.».

Але самае каштоўнае праўленне любові і ўдзячнасці з нашага боку — захаванне памяці. І асобнае месца ў гэтай працы займае, канечне, Кніга. Менавіта яна можа і павінна ўвабраць у сябе і ўспаміны, і сённяшні боль чалавека, які спазнаў тую вайну. Гістарычная роля кнігі ў тым, каб, расказваючы праўду, пакідаючы новыя звесткі пра загінуўшых і жывых, стаць помнікам мужнасці і гераізму.

*«Голас праўды, як памяць, нятленны,
Ён Хатынямі
Свету баліць.
Дзякую кнігам, што вучаць сумленна
Гэту праўду
Цаніць і любіць...»*

ВЫДАВЕЦТВА
Чатыры чвэрці

запрашае да супрацоўніцтва аўтараў (літаратараў, навукоўцаў, мастакоў, настаўнікаў, усіх таленавітых людзей) для здзяйснення як сваіх, так і выдавецкіх праектаў.

Кнігі, буклеты, альбомы, плакаты, афішы ў кароткія тэрміны на ўласным абсталяванні (тыражы ад 50 экз.).

УСІМ ТВОРЧАГА ПЛЭНУ І ЧАКАЕМ ВАС У НАШАЙ РЕДАКЦЫІ!

220013, Рэспубліка Беларусь, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 8, пакоі 208, 215, 216
Тэл./факс: (017) 331-25-42, тэл.: 290-05-95, GSM: (029) 650-23-37, (044) 789-96-74
E-mail: info@4-4.by, www.4-4.by